

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح قانون نفت»

(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

طرح اصلاح قانون نفت که در ابتدا با عنوان «طرح قانون نفت و گاز» در مجلس اعلام وصول شده بود، در تاریخ ۱۳۹۰/۱/۳۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و برای اظهار نظر به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان در هشت مورد مصوبه مجلس را مغایر با قانون اساسی و یا مبهم اعلام نمود که در این گزارش به بررسی موارد مزبور می پردازیم.

بررسی ایرادات شورای نگهبان

۱. اولین ایراد شورای نگهبان استفاده از واژه‌های غیرفارسی در چند جای متن طرح است که مغایر اصل پانزدهم قانون اساسی است. اشاره شورای نگهبان به واژه‌های «هیدروکربوری»، «ژئوفیزیک» و «ژئوشیمی» است که در تعاریف طرح به کار رفته‌اند. نظر به اینکه واژه «هیدروکربوری» دارای معادل فارسی نیست نمی‌توان واژه دیگری به جای آن به کار برد، اما درخصوص دو واژه دیگر می‌توان از عبارات «فیزیک‌زمین» و «شیمی‌زمین» استفاده نمود. با عنایت به اینکه معادل فارسی آنها نامأنوس به نظر می‌رسد می‌توان معادل فارسی واژه‌ها را نوشته و خود آنها را درون پرانتز ذکر نمود، بدین صورت: فیزیک‌زمین (ژئوفیزیک) و شیمی‌زمین (ژئوشیمی).

۲. ایراد دوم شورا به ترکیب شورای عالی نظارت برمی‌گردد. شورای نگهبان صراحتاً در نظر خود مشخص نکرده که ترکیب شورا مغایر کدامیک از اصول قانون اساسی است، لکن با عنایت به نظرات قبلی شورای نگهبان می‌توان حدس زد که اصول پنجاه و هفتم، پنجاه و هشتم و شصتم قانون اساسی مد نظر شورا بوده است. توضیح اینکه «هیئت عالی نظارت» از نمایندگان مجلس، قوه قضائیه و قوه مجریه تشکیل شده است. هیئت عالی نظارت صرفاً وظیفه نظارتی داشته و بر نحوه تحقق راهبردهای کلی اعمال نظارت می‌کند و لذا رأی یا عدم رأی اعضای منتخب از سایر قوا با توجه به حیطه اختیارات هیئت دخالت در امور اجرایی محسوب نمی‌شود. در صورت اصرار شورای نگهبان پیشنهاد می‌شود برای مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال شود.

۳. ایراد سوم شورا این است که استفاده از عنوان «شرکت ملی نفت ایران» با توجه به اینکه شرکت مزبور فاقد اساسنامه است مغایر قانون اساسی است. نظر به اینکه این ایراد در بند «۷» ایرادات شورای نگهبان نیز ذکر شده است، برای رفع این ایراد پیشنهاد می‌شود که یک تبصره بدین شرح به ماده (۳) اضافه شود: «دولت مکلف است تا پایان سال ۱۳۹۰ اساسنامه شرکت ملی نفت ایران را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند».

۴. در بند «۴» ایرادات شورا، بند «۱» ماده (۴) طرح که «نظارت بر سیاست‌های کلی نظام در حوزه نفت و گاز» را یکی از وظایف «هیئت عالی نظارت» دانسته است، مغایر بند «۲» اصل یکصد و نهم قانون اساسی اعلام شده است. مطابق بند «۲» اصل یکصد و نهم قانون اساسی «نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام» یکی از وظایف و اختیارات مقام معظم رهبری است. معظم له نیز این وظیفه خود را به مجمع تشخیص مصلحت نظام واگذار نموده است. لذا این وظیفه رهبری را نمی‌توان برعهده نهاد دیگری قرار داد. براساس این برای رفع ایراد باید بند «۱» ماده (۴) حذف گردد، یا عبارتی اصلاح شود: «بررسی تحقق سیاست‌های کلی نظام در حوزه نفت و گاز جهت ارائه گزارش مجمع تشخیص مصلحت نظام».

۵. شورای نگهبان در بند «۵» ایرادات، بندهای «۲» و «۳» ماده (۴) را مبهم دانسته است. این دو بند در مقام بیان وظایف «هیئت عالی نظارت» هستند که دو وظیفه «نظارت بر اجرای سیاست‌های راهبردی و برنامه‌های مصوب وزارت نفت در فرآیند صیانت از منابع نفت و گاز» و «نظارت بر قراردادهای مهم نفت و گاز» را برعهده هیئت مزبور قرار داده است. با عنایت به اینکه واژه «نظارت» طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها را در برمی‌گیرد و می‌توان «تفسیر موسع» و یا «تفسیر مضیق» از این مفهوم نمود، ضروری است مفهوم و مصادیق این نظارت در طرح مشخص گردد.

۶. در بند «۶»، شورای نگهبان تصویب دستورالعمل توسط هیئت عالی نظارت را مغایر قانون اساسی اعلام نموده است. به نظر می‌رسد اشاره شورای نگهبان به اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی باشد که تصویب آیین‌نامه‌ها را در صلاحیت هیئت دولت دانسته است. لذا برای رفع ایراد می‌توان پیش‌بینی نمود که دستورالعمل مزبور به تصویب «وزیر نفت» و یا «هیئت وزیران» برسد.

۷. در بندهای «۷» و «۸» ایرادات شورای نگهبان، مواد (۵) و (۷) طرح مغایر اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی دانسته شده است. این درحالی است که مواد مزبور یک سازوکار دائمی برای امور مالی وزارت نفت پیش‌بینی کرده که درحال حاضر نیز قسمت عمده آن اجرا می‌گردد. لذا مشخص نیست که کدام بخش از مواد دارای بار مالی برای دولت است و لذا این ایراد شورا با ابهام مواجه است.